

Mottagare
Regionstyrelsen

Motion. Utredda dricksvattendammar nedströms Tingstäde träsk

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Regionstyrelsen beslutar föreslå regionfullmäktige att motionen genom detta svar anses besvarad.

Sammanfattning

Centerpartiets fullmäktige-grupp har i en motion yrkat att

- en oberoende teknikutredning belyser möjligheterna att komplettera Region Gotlands dricksvattenförsörjning med en ny vattenförsörjningsmetod.
- Tekniska förvaltningen skyndsamt redovisar dessa tekniska och ekonomiska bedömningar och fördelar för att tas med i det vidare arbetet med Region Gotlands VA-plan.
- Region Gotland ombesörjer att i konstruktiv och öppen anda föra en tidig dialog med potentiellt berörda markägare och informera dem om varför denna utredning görs.

Motionen har behandlats av tekniska nämnden. Nämnden beskrev att teknikförvaltningen redan har genomfört flera utredningar och testverksamheter som rört förstärkning av tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion. En upphandling av en multikriterieanalys (MKA) för Visbys framtida vattenförsörjning är påbörjad. Denna analys kommer bland annat att adressera den frågeställning som motionen lyfter. Tekniska nämnden beslutade att motionen ansågs besvarad.

Ärendebeskrivning

Centerpartiets fullmäktige-grupp har i en motion yrkat att

- en oberoende teknikutredning belyser möjligheterna att komplettera Region Gotlands dricksvattenförsörjning med en ny vattenförsörjningsmetod.
- Tekniska förvaltningen skyndsamt redovisar dessa tekniska och ekonomiska bedömningar och fördelar för att tas med i det vidare

arbetet med Region Gotlands VA-plan.

- Region Gotland ombesörjer att i konstruktiv och öppen anda föra en tidig dialog med potentiellt berörda markägare och informera dem om varför denna utredning görs.

Motionärerna gör bedömningen att det i Tingstäde-Martebo-området finns förutsättningar för att anlägga dammar i syfte att magasinera vatten för dricksvattenproduktion. I området finns de geologiska förutsättningarna tillsammans med goda vattenflöden från både Ireån och kanalen från Martebomyr. Motionärerna bedömer att det finns en tillgänglig yta om cirka 17 hektar, som med dammar med ett medeldjup på tre meter skulle rymma minst 500 000 m³ vatten. Motionärerna menar att alternativet bör undersökas noga och jämföras med investeringskostnaden för andra alternativ, exempelvis storskalig avsaltning av havsvatten, när det gäller ökad dricksvattenproduktion inför framtida behov.

Regionfullmäktige beslutade 11 december 2023 (§249) att överlämna motionen till regionstyrelsen för beredning. Regionstyrelseförvaltningen remitterade 20 december 2023 motionen till tekniska nämnden, som 17 juni 2024 (§137) beslutade att motionen genom nämndens svar ansågs besvarad.

Bedömning

Vattenfrågan har de senaste åren kommit allt högre upp på agendan när det rör samhällsfrågor, detta i kombination med klimat- och miljöfrågor. Det är positivt att det skapar ett stort engagemang i samhället.

Gotland har en speciell geologi med kalksten och tunna jordlager som har svårt att bibehålla vattnet. Grundvattentillgången är därför mer begränsad än i de flesta andra delar av landet. Det finns dock tillräckligt med vatten, precis som motionen anger, problemet är att tillgången är högst när efterfrågan är lägst och omvänt. En lösning kan vara att fördröja vatten från att rinna ut direkt i Östersjön och lagra det i till exempel dammar.

Regionens pågående arbete

För att arbeta med en hållbar vattenanvändning genomförs flera projekt på VA-avdelningen vid Region Gotland. Några exempel på utredningar som berör förstärkning av tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion är:

- Stadsutveckling Visborg där spillvattnet ska delas upp i fraktioner och bad-, disk- och tvättvatten renas till dricksvatten.
- Testbädd Storsudret, där teknikförvaltningen deltagit i ett försök där man testat att rena spillvatten (dvs. alla fraktioner) till dricksvatten. Nästa projekt inom Testbädden är att sätta en dammlucka vid Mjölhatteträsk för att reglera sjön så att den kan magasinera delar av höstens och vårens avrinning. Om avtal med fastighetsägarna blir godkänt monteras dammlucka under tidig höst.

- I Bästeträsk har mätdata för tillrinning, avrinning och vattennivå samlats in under längre period. En datamodell, likt den för Tingstäde träsk, tas nu fram för att se möjlig mängd ytvatten som kan användas till dricksvattenproduktion.
- Diskussioner med företaget Nordkalk angående utnyttjande av magasinerat regnvatten/länshållningsvatten i bergtäkt.

Regionens VA-avdelning arbetar på bred front för att hitta alternativ till framtida dricksvattenförsörjning och tittar på flera olika alternativ. För att på ett strukturerat sätt arbeta med denna komplexa fråga har VA-avdelningen i början av 2023 påbörjat en upphandling av en konsult som ska genomföra en multikriterieanalys (MKA) för Visbys framtida vattenförsörjning. Denna kommer bland annat att adressera den frågeställning som motionen lyfter.

Teknikförvaltningen har genom att delge projektbeskrivningen visat att multikriterieanalysen ska utvärdera flera möjliga alternativ för Visbys framtida dricksvattenförsörjning: ”Systemgränserna omfattar vattentäkt, distributionsledningar och eventuella reservoarer/tryckstegringar samt vattenverk. Alternativen kan och bör inkludera befintliga anläggningar och vattenresurser med möjlighet till samordningsvinster och ska vara realistiskt genomförbara. Vid behov ska även nya anläggningar och vattenresurser föreslås.

Vissa skall-krav ska formuleras inom projektet och alternativen ska leva upp till dessa för att vara intressanta att utvärderas. Alternativen ska bedömas på en betygsskala från 1 till 10 utifrån uppsatta kriterier. Bland dessa kriterier ingår t.ex. ekonomi, driftsäkerhet, redundans, social acceptans och hållbarhet (exempelvis koldioxidutsläpp). Kriterierna tas fram inom ramen för projektet.

Betygen ska sättas gemensamt av en grupp med olika bakgrund i organisationen vid en eller flera workshoppar. Varje kriterium innehåller ett antal underkriterier som vart och ett utvärderas. Underkriterier och kriterier viktas gemensamt. För varje underkriterium ska en kort motivering förklara det valda betyget. Genom betygssättning och viktning erhålls en rangordning av de olika alternativen.

Alternativen utvärderas också med avseende på om det finns viktiga knäckfrågor som kan vara avgörande för möjligheten att genomföra alternativet. Detta kan exempelvis handla om tillstånd eller försvårande aspekter kring driften. Utvärderingen ger en vägledning för hur man på det mest effektiva sätt ska investera i ökad vattenproduktion för Visby med omnejd”.

Teknikförvaltningen anger några exempel på alternativ som ska vara med i multikriterieanalysen och till dessa hör avsaltningsverk, ytvattendammar och möjliga grundvattentäkter.

För att få en bred kunskapsbas och neutral bedömning av alternativen kommer tjänstepersoner från både samhällsbyggnadsförvaltningen (miljö/vattentillsyn)

liksom teknikförvaltningens projektavdelning och park- och trafikavdelning medverka.

Teknikförvaltningen anger också att gångna höstens utmaningar med kontaminerad vattentäkt, som krävde förändrad prioritering av resurser, har försenat projektet till hösten 2024.

Teknikförvaltningens samlade bedömning är att den planerade multikriterieanalysen inkluderar föreliggande motions efterfrågade utredning. Flera alternativa vattenförsörjningsmetoder kommer att utredas och skattas av en bred expertis. Resultatet av analysen kommer kunna visa en resurseffektiv väg framåt för Visbyområdets framtida vattenförsörjningsmetoder. Analysen/utredningen bör även kunna användas som underlag vid framtida vägval på andra delar av Gotland.

Regionstyrelseförvaltningen har inget i sak att tillföra utan ansluter sig i den bedömning teknikförvaltningen gör, som förankrats politiskt genom tekniska nämndens beslut §137.

Beslutsunderlag

Motion. Utreda dricksvattendammar nedströms Tingstäde träsk 2023-12-07

Tekniska nämnden §137, 2024-06-17

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen, 2024-06-24

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Förslagsställaren

TN-registrator